

छाद् हचुल्टिम्टि अल्पअड्श्वकला याड्ताम्

नेपाल्टि मोककोन् हचुल्लासे घोकिन्सि हचुल्टिम्टि ओधा वे
डाड् - ७

तेवा

संवैधानिक संवाद केन्द्र

घिक्छा संस्करण : २०६५ साल

प्रतिलिपि याड्ताम © संवैधानिक संवाद केन्द्रता मोक्कोन सुरक्षित मुला । सामग्रीला स्रोतला रूपरी संवैधानिक संवाद केन्द्रथोरी साभार पाइसीमान् छोड्आतावा गेताड्ला लागि चु छोयाईला भो जुगु धोसी:तेवा थेन/वा अनुवाद लावारी खाम्सेला मुला । थे धोसी:तेवा थेन/वा अनुवादला घि प्रति संवैधानिक संवाद केन्द्रता उपलब्ध लातोसेता मुला ।

भ्योवा थेन छिवा

प्रिन्ट प्वाइन्ट पब्लिसिड, त्रिपुरेश्वर, याम्बु ।

ल्हाना जानकारी वा चु छ्योईला लागि चुधिला ठेगानारी सम्पर्क थानस्युगो

संवैधानिक संवाद केन्द्र

सोम्छा थेन व्लिच्छा तल्ला, अल्फा वेटा कम्प्लेक्स, बुद्धनगर, याम्बु

टेलिफोन नं. ९७७-१-४७८५४६६ / ४७८५४८६ / ४७८५९९८

ई-मेल : info@ccd.org.np

वेवसाइट : www.ccd.org.np

छात्र ह्युल्लिखित्वा अल्पसङ्ख्यकला याङ्ताम्

डाङ् - ७

छार ह्युल्टिम्रि अल्पसङ्ख्यकला याङ्ताम्	१
व्यक्तिगत याङ्ताम् तिला हिन्ना ?	१
नेपालसे व्यक्तिगत याङ्ताम्जुगुदा खाराङ्लासि किन्ना मुला ?	२
अल्पसङ्ख्यक याङ्ताम्रि विसेश ताम् तिला मुला ?	३
नेपालि २ साङ्ख्यन् खाचिबादा तोबा मुला ?	४
अल्पसङ्ख्यकला याङ्ताम्ला सम्बन्धरि ह्युल्टिम् सभ्राला विकल्पजुगु तिला-तिला मुला ?	६
मिहलुङ्ग याङ्ताम्ला विस्वव्यापि घोषनारि पहिचान लाबा व्यक्तिगत याङ्ताम्जुगु तिला-तिला हिन्ना ?	७

छाद् हचुल्टिमृि अल्पसङ्ख्यकला याङ्ताम्

नेपालि जन्ता ह्राङ्ला छार हचुल्टिमृि सोबाङ्गेन् मुला । थेनिकादेसे हचुल्टिमृिसभाला ह्राङ्ला प्रतिनिधिजुगुसे हचुल्टिमृिग्याम् अल्पसङ्ख्यकजुगुला याङ्तामजुगु तेन्वा थेन् लेवाफेवादा थुम्ना लावा ताम् ज्यानाले ब्रिगाइ विसि म्हान्वा मुला ।

चु ग्ये लावारि हचुल्टिमृिसभासे दिरि ब्रिवा राङ्वा गोर डु ताम् ज्यानाले च्यातोला :

१. व्यक्तिगत याङ्ताम् तिला हिन्ना ?
२. व्यक्तिगत याङ्ताम्ला तामृि दातेला नेपाल्ला हचुल्टिमृिसे तिला विमुला ?
३. अल्पसङ्ख्यकला याङ्ताम्ला तामृि विसेस ताम् तिला मुला ?
४. नेपाल् र खाल्दा साङ्ख्यन् तोबा मुला ?
५. अल्पसङ्ख्यकला याङ्ताम्ला तामृि हचुल्टिमृिसभाला विकल्पजुगु तिला-तिला मुला ?
६. म्हिलुइ याङ्ताम्ला विस्वव्यापि घोसनारि पहिचान लावा व्यक्तिगत याङ्तामजुगु तिला-तिला हिन्ना ?

१. व्यक्तिगत याङ्ताम् तिला हिन्ना ?

याङ्ताम्ला धारना स्वचालित (Automatic) मुला । चु तामृि ह्राङ्निसे म्हाइनोन् आतो । चु ह्राङ्लान् हिन्ना, ह्राङ्ग्याम्से खालाइसे व्यान्वारि आखाम् ।

व्यक्तिगत याङ्तामजुगु ह्राङ्ला ह्राङ्लान् हिन्ना तिलादा विसाम् ह्राङ् म्हिलुइ हिन्ना । उदाहरन्ला लागिरि प्रत्येक म्हिदा ग्यावा सोवारि आयाङ्वा मुला, यातना पिन्वारि आयाङ्वा मुला । चुराङ्गलासिन् सम्पत्ति थान्वारि, ब्रेल्साङ् लावारि, दिम्नाम् सेङ्वारि थेन् ब्रिवा-डोवारि मोकोन्दा याङ्ताम् तामुला । चु याङ्तामजुगु याङ्बाला लागिरि खाचिवाइ निश्चित हचुल्बाला सदस्य दोआतो । मोकोन्दा याङ्ताम् मुला ।

व्यक्तिगत याङ्तामजुगु म्हिलुइ याङ्ताम्ला विस्वव्यापि घोसनारि परिभासित् मुला । निह्छा जाम्बुलिङ्गुद्वला क्रमृि एसिया थेन् मोकोन् जाम्बुलिङ्गुला त्रासिद अनुभवजुगुला आधारि संयुक्त राष्ट्रसाङ्ग्याम् चु महत्वपुर्न घोसना लावा मुवा ।

मिहलुइ याङ्ताम्ला विस्वव्यापि घोसनासे पहिचान लावा याङ्तामजुगु प्रत्येक मिहला हिन्ना विमुला । चु व्यक्तिगत याङ्तामजुगु खालाइसे ह्राङ्ग्याम् व्यान्वारि आखाम् वा ह्राङ् खाचिवाइ जात, वर्न, लिङ्ग वा ग्योइला तासाइनोन् ह्राङ्दा पिन्तोबा मुला । ह्राङ्से खाचिवा धर्म तेन्मुला, ह्राङ्ला राजनितिक् आस्था तिला हिन्ना, ह्राङ्ला केवा खालाइ हिन्ना वा ह्राङ्ला सारिरिक् अवस्था खाराङ्वा मुला चुसे सरोकार आथान्मुला । ह्राङ् अल्पसङ्ख्यक समूहला सदस्य ताबासे ह्राङ्दा तिकाए फरक आला । ह्राङ्ला याङ्ताम् ह्राङ्लान् हिन्ना, ह्राङ्ग्याम् चु याङ्ताम् व्यान्वा अनुमति कानुन्से आपिन्मुला । चु छचोइ थुम्वा ग्लारि ह्राङ्से याङ्वा याङ्तामजुगुला पुर्न सुचि थान्वा मुला ।

मिहलुइ याङ्ताम्ला विस्वव्यापि घोसना खास्-नेपाली तामरि च्यावारि चु वेवसाइट्ति सेगो :

<http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=nep>

चु राङ्वान् स्यान् दस्तावेजजुगुला अध्ययन् लावारि संवैधानिक संवाद केन्द्रला वेवसाइट्ति सेगो - <http://www.ccd.org.np/en/> .

२. नेपाल्से व्यक्तिगत याङ्तामजुगुदा खाशङ्लाशि किन्धा मुला ?

नेपाल्से सन् १९४८ रि संयुक्त राष्ट्रसाङ्गि मिहलुइ याङ्ताम्ला विस्वव्यापि घोसनारि मतदान लावा आरेसाइ नोन् चु मोक्कोन् मिहदा लागु ताबासेलामा नेपाल् रि नोन् लागु ताबामुला । मिहलुइ याङ्तामजुगुदा कानुनि साङ्गच्छन् पिन्वारि सन् १९६६ रि अन्तर्राष्ट्रिय समुदायसे नागरिक थेन् राजनितिक याङ्ताम्ला अन्तर्राष्ट्रिय अनुबन्ध स्टेड्जि । नेपाल्से वि.सं २०४८ रि चुरि हस्ताछेर लावा मुला ।

चु अनुबन्धसे याङ्तामजुगुदा ल्हानान् कानुनि आधार् पिन्वा मुला । कानुन्रि मिहलुइ याङ्ताम्ला व्यवस्था लावा चेक्खेनसे याङ्तामजुगु संरछित तामुला बिवा ताम् आहिन, चुसे भेन् याङ्ताम् सुनिश्चित आलामुला । प्रजातन्त्रला सङ्घर्स थेन् जनयुद्धला क्रमरि व्यक्तिगत याङ्ताम्ला हनन् तावा मुला, ल्हानान् जनतासे कष्ट याङ्वा मुला ।

दान्देल्ला नेपाल्ला अन्तरिम् हचुल्टिम, २०६३ रि चु व्यक्तिगत याङ्तामजुगु साङ्गछित मुला । चुला अर्थ चु याङ्तामजुगुथेन् छेवा वा पिन्वारि आङ्ग्यान्वा कानुन् सोवारि आखाम, राज्यला खाचिवाइ नोन् अधिकारिजुगुसे - कर्मचारि, सैनिक, प्रहरि अधिकृत, न्यायाधिष - खाचिवाइ नेपालिला मौलिक मिहलुइ याङ्ताम्दा आपिन्वा बिसि पाङ्गवारि आखाम् बिवा हिन्ना । होराङ्

तासाइ नोन् दात्ते नोन् चुराइवा याङ्तामजुगु सङ्खन् लावारि सरकार असफल तामुला । ल्हानान् नेपालिला याङ्तामजुगु दिनाउनु हनन् तावा मुला । चु छयोइरि छार हचुलुठिम्से नेपालि जनताला याङ्तामजुगुला पहिचान् चेकखेन आलाना छार नेपाल्रि थेनिकादेला याङ्ताम् खाराङ्लासि संरछन् लावारि खाम्ला विवा ताम् नोन् लासेला मुला ।

३. अल्पसङ्ख्यक याङ्तामृष्टि विसेस ताम् तिला मुला ?

आधारभुत याङ्ताम् : हाइ अल्पसङ्ख्यक हचुलुवाला सदस्य हिन्ना विसाम् (चु ताम् चु छयोइरि लिसाइ चर्चा लावा मुला) हाइ थेन् प्रे थारि इहिला याङ्ताम् मुला । गिक्छा) हाइथेन् प्रे स्यान्दा याङ्वा हाइवान् आधारभुत याङ्तामजुगु मुला । न्हिछा) चुराइलासिन् हाइ अल्पसङ्ख्यक हिन्वासे हाइदा लेवाफेवा लाआयाङ्वा याङ्ताम् नोन् मुला । अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास आन्सार नेपाल्ला हचुलुठिम्से अल्पसङ्ख्यकला याङ्तामजुगुदा विभेद लावा कानुनजुगु अमान्य तावा विसि सुनिश्चित लावा मुला ।

सकरात्मक याङ्ताम् : नेपाल् सन् १९७१ जनवरि तावा मोक्कोन प्रकार्ला जातिय ले वाफेवा थुम्ना लावा महासन्धिरि भो किन्जि । चु महासन्धिरि याहिक लामाहेन्छे नेपाल अल्पसङ्ख्यकजुगुविरुद्ध तावा लेवाफेवा आलावा हाइला प्रतिबद्धता विमा डच्छा तावा मुला । चु महासन्धिरि जाति वा वर्न, वा वंश वा राष्ट्रियता वा जातिय ठुइवाला आधार्रि तावा मोक्कोन् प्रकार्ला लेवाफेवाजुगु आलावा विसि पाइवा मुला । चुसे नेपाल्रि मोक्कोन लेवाफेवाजुगुदा थुम्ना लावारि सकारात्मक गोड्मा किन्वा ताम्रि सहमति लावा मुला ।

नेपाल्ला अन्तरिम हचुलुठिम्से ओन्माहचान्देन् नेपाल्ला ल्हानान् जनता लेवाफेवारि मुवा ताम्दा स्विकार लावामुला । दलित, आदिवासि-जनजाति, मधेसि, लिच्छालावा थेन् अल्पसङ्ख्यक समुदायला समस्याजुगुदा सम्बोधन लावारि मोक्कोन् हचुलुवाला पुनःसंरचना लावा प्रतिबद्धता अन्तरिम हचुलुठिम्से लावा मुला । बर्गिय, जातिय, भासिक, सांस्कृतिक, लैङ्गिक थेन् धार्मिक आधार्रि तावा लेवाफेवादा थुम्नालावान् सिमान्तिकृत समुदायजुगुला उत्थान् लावारि विसेस उपायजुगु अवलम्बन लावा ताम् मुला ।

हचाइसे लेवाफेवाला ताम्दा कावारि सोवा स्यान् अन्तर्राष्ट्रिय कानुन थेन् मापदण्डजुगु नोन् उल्लेख लावारि खाम्ला । संयुक्त राष्ट्रसङ्घसे अल्पसङ्ख्यकजुगुला याङ्ताम्ला ताम्रि महत्वपुर्न मापदण्डजुगु सोवा मुला । नागरिक थेन् राज्नितिक याङ्ताम्रि अन्तर्राष्ट्रिय अनुबन्ध (१९६६), आर्थिक, सारिरिक थेन् सांस्कृतिक याङ्ताम् सम्बन्धि अन्तर्राष्ट्रिय अनुबन्ध (१९६६), मोक्कोन प्रकार्ला जातिय लेवाफेवाला अन्त्य लावासम्बन्धि अन्तर्राष्ट्रिय अनुबन्ध (१९६६) से अन्तर्राष्ट्रिय

मापदन्ड स्हेड्वा मुला । चुराङ् लासिन् अन्तर्राष्ट्रिय श्रम संगठन (ILO) ला आदिवासि थेन् जनजाति सम्बन्धि अनुबन्ध १९८९ (१६९ नम्बर) र सन् २००७ रि महासभाग्याम् पारित लावा आदिवासि जनजातिला याङ्तामला सम्बन्धरि संयुक्त राष्ट्रसङ्घि घोसनारि नोन् आदिवासि जनजातिला सरोकारला महत्वपुर्न मापदन्डजुगु उल्लेख लावा मुला । चु ताम् सिङ्खलाला स्यान् ग्लारिनोन् व्याख्या लावा मुला ।

समुहला याङ्ताम् : कानुन्से अल्पसङ्ख्यकला याङ्ताम् याङ्वा सदस्यजुगुदा खाइमागिक् समुह्रि नोन् अभ्यास लावारि खाम्बा लासि याङ्ताम् पिन्वा लामुला । अल्पसङ्ख्यकला याङ्तामरि राज्यसे थेनिकादेदा लेवाफेबा आलावारि विसेस उपाय किन्तोबा तामुला । अन्तर्राष्ट्रिय कानुनसे विमुला “जातिय, धार्मिक अल्पसङ्ख्यकजुगु मुबा ह्युल्साजुगुरि होराङ्वा अल्पसङ्ख्यकरि मुबा भिहजुगुदा थेनिगादेला ह्युल्बाला स्यान् सदस्यजुगुथेन्छ्याम् थेनिला द्वाङ्गला रिमठिम् तेन्वारि, द्वाङ्गला धर्म स्हेड्वा थेन् अभ्यास लावारि वा द्वाङ्गला ग्योइला प्रयोग् लावारि बन्चित आला ।”

४. नेपालिष्ट अङ्गुन् खाचिघादा तोघा मुला ?

नेपाल्रि हिन्दु धार्मिक बहुसङ्ख्यक मुला । होराङ् तासाइ थेनिकादे नोन् जात, जातियता थेन् ग्योइला आधार्रि फेबा मुला । चु धार्मिक बहुसङ्ख्या वाहेक सङ्ख्यात्मकला रूप्रि बहुसङ्ख्यक खालाइ आरे । नेपाल्रि आदिवासि जनजाति, मारला जातिला ह्युल्वा, मिङ्ग्हेमे थेन् प्रभुत्व्रि मुबा धर्मरि आदिबाजुगु विरुद्ध लेवाफेबाला रेङ्वा परम्परा टिसिकेन खावा मुला । रेङ्वा दुइदोना चु कानुनि रूप्रि स्यान् थेन् स्यान् सरकारग्याम् कार्यान्वयन्रि वावा मुला । २०५८ ला राष्ट्रिय जनगननासे ग्यारजा गिक् अल्पसङ्ख्यक ह्युल्बाजुगु मुबा उन्वा मुला ।

आदिवासि जनजाति अल्पसङ्ख्यकजुगु : २०५८ ला राष्ट्रिय जनगनना आनुसार आदिवासिजुगु (आदिवासि थेन् जनजातिला रूप्रि डोसेबा) नेपाल्ला कुल जनसङ्ख्याला करिब ३६ प्रतिशत मुला । आदिवासि जनजाति उत्थान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान ऐन, २०५८ लागु लासि नेपालसे ५९ वटा जातिजुगुदा आदिवासि जनजाति ह्युल्वारि पहिचान लासि थेनिकादेदा मान्यता पिन्वा मुला । थे कानुन आनुसार “आदिवासि जनजाति विवा द्वाङ्गलान् ग्योइ थेन् ओन्माहचान्देला रिमठिम्, ल्होलो सांस्कृतिक पहिचान, ल्होलो सामाजिक संरचना थेन् ब्रिवा वा आब्रिवा दोङ्ग्राब मुबा जातिय समूह वा ह्युल्वा” दा गोवा मुला । थेनिकादेरि गोरब्लि (मंगर, थारु, तामाङ्, वाइ) ला १० लाखहचान्दे ३० लाख ६० हजारला गुङ्गुरि थेन् गोरङ्गाला लाख गिहचान्दे लाख च्युइला गुङ्गुरि जनसङ्ख्या मुला । ल्हानान्ला हजार गि विमा कम मुला । ७५ जिल्लाजुगुरि ३० वटारि आदिवासि जनजाति

समूह ५० प्रतिशतविमा फिरि मुवा मुला । तासाइ पाल्पा (मंगर), रसुवा (तामाङ्), भक्तपुर (बाइ) थेन् मनाङ् (गुरुङ्) चेक्खेन् गोर्किन् आदिवासि जनजाति समुहला बहुमत मुवा जिल्लाजुगु हिन्ना ।

ग्योइला अल्पसङ्ख्यकजुगु : नेपाल् रि पाङ्वा ग्योइजुगु ९२ हेन्से तोर् मुला । सामन्यतः खास् (नेपालि) ताम्दा ख्लासि स्यान् मोक्कोन् ग्योइजुगु अल्पसङ्ख्यकला ग्योइ म्हान्वा मुला । २०५८ ला राष्ट्रिय जनगननारि कुल जनसङ्ख्याला गाङ्सालविमा च्याङ्नासे नेपालिदा थेनिलादेला प्राथमिकताला ग्योइला रूप् रि दाम्बा मुला । स्यान् ग्रेन् ग्योइला हचुल्वाजुगुरि मैथिलि (१२.३०%), भोजपुरि (७.५३%), अवधि (२.४७%), उर्दु (०.७७%) थेन् हिन्दि लासि (०.४७%), थारु (५.८६%), तामाङ् (५.९९%), बाइ (३.३६%), मंगर (३.६३%), गुरुङ् (१.४९%) थेन् लिम्बू (१.४७%) मुला । बाँकि मुवा स्यान्ला प्रतिशत ६.८२ याङ्वा मुला ।

धार्मिक अल्पसङ्ख्यकजुगु : २०६३ रि अन्तरिम हचुलठिमसे धर्मनिरपेच्छ घोसना आलादेदोना नेपाल हिन्दु राज्य मुवा । २०५८ ला जनगननासे नेपालला जनसङ्ख्यादा गोर डु श्रेनिरि थान्वा मुला : हिन्दु, बुद्ध, मुस्लिम, क्रिस्चियन, किराँत थेन् स्यान् । हिन्दु (८०.६२ प्रतिशत) थेन् थेलिच्छाला बुद्ध (१०.४७ प्रतिशत, मुस्ताङ्, मनाङ् थेन् रसुवारि बहुसङ्ख्यक), मुस्लिम (४.२ प्रतिशत), किराँत (३.६ प्रतिशत, पाँचथररि बहुसङ्ख्यारि), क्रिस्चियन (०.४५ प्रतिशत) थेन् स्यान् (सिख, बहाइ, बोन, सरिनिला थेन प्रकृतिपुजक ०.४ प्रतिशत याङ्वा मुला ।

दलित : १९ शताब्दिला घुइहचान्दे २०४७ रि औपचारिक रूप् रि जातिय विभेदला खारेजि आतादेदोना जातिप्रथा कानुनिरि परिभासित संरचनाला रूप् रि टिवा मुवा । नेपालला दलितजुगु थेर ाङ्वा हचुल्वाजुगु हिन्ना जो ल्हानान् नोन् गम्भिर जातिय लेवाफेवा थेन् हिन्दु जातिय पद्धतिन्हाङ्गि आथुर्वाला रूप् रि दुरव्यवहारला सामना लासिकेन्खावा मुला । राष्ट्रिय दलित आयोगसे दर्जन डिह दलित समुहला रूप् रि सुचिवद्ध लावा मुला । २०५८ रि नेपालला कुल जनसङ्ख्याला १२.९ प्रतिशत दलितला मुवा तासाइ खाचिवाइ गोर्कि जिल्लारि नोन् थेनिकादेला बहुमत आरे । दलितजुगु ह्वाङ्गोन् हचुल्वा थेन् जातिय समुहिरि विभाजित मुला । दलितजुगुला ल्होलोल्होलो हचुल्वाजुगुन्हाङ्गि लेवाफेवा अभ्यास दात्तेदोना मुला ।

मिङ्ग्हेमे : मिङ्ग्हेमे अल्पसङ्ख्यक आतासाइ नोन् (मिङ्ग्हेमे कुल जनसङ्ख्याला ५० प्रतिशतविमा ल्हानान् मुला) थेनिकादे नेपाल् रि ओनमाहचान्देन् लेवाफेवारि परदिवा मुला । मिङ्ग्हेमे कानुनग्याम - आखेम्हेमेला सम्पत्ति याङ्वा, विदेसि खेप्पादा नागरिकता पिन्वारि सिमाजुगु) प्रथा थेन् सारिरिक अभ्यासग्याम् विभेदरि परदिवा मुला । मिङ्ग्हेमेजुगु रेम्बाफेबेला तुलनारि असिद्धित, गरिव थेन् ल्हाना विवादरि मुला । चु ताम्दा विचार लामा मिङ्ग्हेमेजुगु ओनमाहचान्देन सिमान्तिकृत तावा मुला थेन् मिङ्ग्हेमे याङ्ताम्दा कानुनारि विसेस संरछन पिन्वा तोवा मुला ।

५. अल्पसङ्ख्यकला याङ्ताम्ला सम्बन्धति हचुलठिम् सञ्चाला विकल्पजुगु तिला-तिला मुला ?

हचुलठिम् सभादा, सामाजिक समावेसितारि प्रतिवद्ध धर्मनिरपेस, प्रजातान्त्रिक थेन् सङ्घिय नेपाल सिर्जना लाबा हचुलठिम्ला मस्यौदा तयार लाबा छेत्राधिकार पिन्वा मुला । चुसे हचुलठिम् सवादा दस्तावेजविमाइ थोरि रेसि नेपाल्ला मोक्कोन धर्म, ग्योइ समुदाय थेन् मिड्म्हेमेवर्गदा च्योच्योलासि व्यवहार लासिकेन थेनिजुगुला च्योच्यो पहिचान स्थापित लासि राष्ट्रिय जिवनला मोक्कोन पच्छरि थेनिजुगुदा आवसर पिन्वा ताम् सुनिश्चित लाबा घेन्दुन थेन् संयन्त्रजुगु स्हेइवा अवसर पिन्वा मुला । हचुलठिमरि च्योच्यो संरछन सुनिश्चित लाबाला लागि कतिपय उपायजुगु किन्वारिखाम्वा मुला ।

१. सङ्घियता : सङ्घियताला गोर्कि उद्देश्य गोर्किन हचुल्सा स्हेइसि धार्मिक, भासिक, जातिय/जनजाति थेन् आदिवासि हचुल्साजुगुदा हचुल्साला सासन् व्यवस्थारि सहभागि ताबारिखाम्वा लासि हचुल्सा थेन् प्रान्तजुगुला सिर्जना लाबा हिन्ना । सङ्घियताग्याम् प्रान्त वा राज्यजुगुदा ह्वाइलान काइकारिनि, विधायिकि थेन् न्यायिक प्रनालि स्हेइवा याङ्ताम् याङ्वा ताबारि खाम्ला थेन् थेलिच्छा ह्वाइला जनताला चाहना थेन् याङ्ताम्ला भ्यावा संरछन लाबाला लागि थे एकाइजुगु सक्रिय ताबारि खाम्मुला । प्रान्त वा राज्यला चु एकाइजुगुसे मोक्कोन नागरिकजुगु - मिड्म्हेमे थेन् रेम्बाफेवे, जात जाति थेन् जनजाति समूहजुगुता सरकाररि बोकिन्वाला लागि अवसर नोन् पिन्मुला । सङ्घियता थेन् स्वायत्तताला व्यवस्थापनजुगुसे नेपाल्ला विविधताता पहिचान लाबा मुला बिवा सुनिश्चित लाबा अवसर स्हेइवा मुला । तासाइ लेबाफेवा तावा आरे बिवा ताम्ला सुनिश्चितताला लागि कानुनि थेन् प्रसासनिक संयन्त्रजुगु स्हेइतोवा मुला ।

२. निर्वाचन प्रनालि : हचुलठिमसभासे अल्पसङ्ख्यक हचुल्वाजुगुदा थेनिकादेला जनसङ्ख्याला आधाररि प्रतिनिधित्व सुनिश्चित लाबा निर्वाचन प्रनालिला वारेरि विचार लाबारि खाम्मुला । समानुपातिक प्रतिनिधित्व चुराइवा निर्वाचन प्रनालि हिन्ना, थेसे अल्पसङ्ख्यकला हितला संरछन लाबारि पहल लामुला । निर्वाचन प्रनालिला अतिरिक्त राष्ट्रिय थेन् प्रान्तिय वा राज्यला विधायिकाजुगुसे थेला सरकारजुगुरि अल्पसङ्ख्यक समूहजुगुला प्रतिनिधित्व सुनिश्चित लाबाला लागि सिट पिन्वा तामरि विचार लाबारि खाम्मुला ।

३. संवैधानिक प्रावधान : मैलिक याङ्ताम्ला वोरि समावेस तावा म्हिलुइ याङ्ताम् थेन् अल्पसङ्ख्यक याङ्ताम्ला भ्यावा प्रावधानजुगुसे अल्पसङ्ख्यकजुगुला व्यक्तिगत थेन् हचुल्बाला याङ्ताम्जुगु जहिनेन् संरछित तावामुला बिवा ताम्ला प्रत्याभुति लावामुला । तसाइ चु प्रतिवद्धताजुगु व्यवहाररि कार्यान्वयन तावा ताम् सुनिश्चित लाबारि कानुनि प्रावधानबाहेक

राष्ट्रीय थेन् स्थानिय तहरि म्हिलुइ/अल्पसङ्ख्यक याङ्ताम् आयोग राङ्वा गेन्दुनुजुगु तादोमुला । भ्यावा पहलला प्रतिवद्धतासे लिच्छातावा अल्पसङ्ख्यक समुहजुगुदा थेनिकादेदा रेन्वाला लागिरि आवसर तासेदामुला विवा ताम्ला प्रत्याभूति लासेदा मुला ।

चुला अतिरिक्त ह्युल्साला निति थेन् निर्देशक सिद्धान्तला भोरि अल्पसङ्ख्यकला याङ्ताम्ला पहिचान थेन् थेनिकादेला उत्थान्ला प्रतिवद्धतासे ह्युल्साला ल्होलो-ल्होलो छेत्रगत नितिजुगुरि, जस्तै कि स्वास्थ्य, सिच्छा, रोजगारि, ह्युल्सासे अल्पसङ्ख्यकजुगुदा तिला पिन्वामुला विवा ताम्ला सुचकजुगु निश्चित लावामुला । थेसेलामा ह्युलुठिम् स्हेङ्वा गेताङ्से अल्पसङ्ख्यकजुगुदा थेनिकादेला याङ्ताम्ला सम्बन्धरि ल्हेङ्मोलावा थेन् ह्वाङ्वा ताम्जुगु थान्वारिखाम्बा आउसर स्हेङ्मुला । चुसे अल्पसङ्ख्यकजुगुला संरछन थेन् उत्थानला लागि संरचना तयार लावारि ह्युल्साला उत्तरदायित्व पुरा लावाला लागि ह्युल्सादाइनोन् अवसर पिन्मुला ।

६. म्हिलुइ याङ्ताम्ला विस्वव्यापि घोषणाटि पहिचान लाघा व्यक्तिगत याङ्ताम्जुगु तिला-तिला हिन्वा ?

नागटिक् थेन् टाजजितिक् याङ्ताम्जुगु

धारा ३	प्रत्येक म्हिला राङ्वाङ्ला ल्हुइ, स्वतन्त्रता थेन् सुरछाला याङ्ताम्
धारा ४	ग्यावादोवा वा बाँधा रिमठिम्ग्याम् मुक्ति
धारा ५	यातना थेन् क्रुर, अमानविय वा अपमानजनक व्यवहार वा दण्डग्याम् मुक्ति
धारा ६	कानुनला दृष्टिरि म्हिला रुप्रि मान्यता याङ्वा याङ्ताम्
धारा ७	कानुनरि च्योच्यो संरछन्ला याङ्ताम्
धारा ८	प्रभावकारि न्यायिक उपचारला याङ्ताम्
धारा ९	स्वेच्छाचारि गिरफ्तारि, च्युप्पा वा ह्युल्साग्याम् तेवा गेग्याम् मुक्ति
धारा १०	स्वतन्त्र र निस्पछ न्यायाधिकरणग्याम् निस्पछ तथा खुला सुनुवाइला याङ्ताम्
धारा ११	दोसि आठहरापतादेदोना निर्दोस मान्दिववा याङ्ताम्
धारा १२	गोप्यता, परिवार, दिम् वा पत्राचारप्रति स्वेच्छाचारि हस्तछेपग्याम् मुक्ति
धारा १३	खवा थेन् टिवारियाङ्वा स्वतन्त्रता
धारा १४	सरन ह्विवा याङ्ताम्
धारा १५	राष्ट्रीयताला याङ्ताम्
धारा १६	ब्रेल्वा लावारि थेन् परिवार सोवा याङ्ताम्
धारा १७	सम्पत्ति थान्वा याङ्ताम्

- धारा १८ वैचारिक, अन्तर्विधेकिय थेन् धार्मिक स्वतन्त्रता
 धारा १९ विचार थेन् अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता
 धारा २० शान्तिपुर्वक भेला तावा थेन् गेन्दुन ठवाङ्वा याङ्ताडु
 धारा २१ ङाङ्गला ह्युल्साला सरकाररि भोकिन्वा थेन् ङाङ्गला ह्युल्साला सरकारि गेताङ्गिरि पहुँच याङ्वा याङ्ताडु

नोट, लुडु थेन् टिमठिमला याङ्ताडुजुगु

- धारा २२ सारिरिक सुरङ्गाला याङ्ताडु
 धारा २३ गे लावारि याङ्ताडु थेन् च्यो गेला लागि च्यो पारिश्रमिकला याङ्ताडु
 धारा २४ व्नेबान्हावा थेन् फुसुदला याङ्ताडु
 धारा २५ स्वास्थ्य थेन् कल्यानला लागि तोदेवा स्तरयुक्त जिवनयापनला याङ्ताडु
 धारा २६ त्रिवाङ्गेवा याङ्ताडु
 धारा २७ ह्युलवाला सांस्कृतिक लुडुइरि बोकिन्वा याङ्ताडु

जाम्बुलिङ्गला म्हिलुडु याङ्ताडु घोसना ३६० वटा ग्योइरि डोबाला लागि वेबसाइट स्थिगो -

<http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Introduction.aspx>.

जातिय वा जनजातिगत, धार्मिक ट भासिक अल्पसङ्ख्यकजुगुला लागि घोसनापत्रटि मुनिडिचत ताधा याङ्ताडुजुगु

- धारा २.१ : ङाङ्गला रिमठिम दाङ्गवारि याङ्वा, ङाङ्गला धर्म तेन्वारि याङ्वा थेन् ङाङ्गला ग्योइ प्रयोग लावारि याङ्वा याङ्ताडु
 धारा २.२ : रिमठिम, धार्मिक, लुडुइ, नोर थेन् सार्वजनिक लुडुइरि बोकिन्वा याङ्ताडु
 धारा २.३ : ङाङ्गला ह्युलवाला सम्बन्धरि तावा ह्युल्सा थेन् नाम्साला निर्नय प्रक्रियारि बोकिन्वा याङ्ताडु
 धारा २.४ : गितावा याङ्ताडु
 धारा २.५ : ङाङ्गला ह्युलवाला मेन्दोजुगुथेन् स्यान् अल्पसङ्ख्यक ह्युलवाला म्हिलुडुगुल्लयाम सम्बन्ध थान्वा थेन् सम्पर्क सोसि थान्वा याङ्ताडु
 धारा ३ : विना लेवाफेवा याङ्ताडुमला अभ्यास लावा स्वतन्त्रता ।

घोसनापत्रजुगु तोसाम् स्थिगो - <http://www2.ohchr.org/english/Law/minorities.htm> .

छचोइला-शृङ्खलाला ताम्

हचुलठिमसभाला सदस्यजुगु थेन् स्यान् हचुलवाजुगुदा हचुलठिम स्हेइवा प्रकृयारि आसेनान् आतावा ताम् सेना-गोनालाबा चु छचोइ-सिङ्खलाला उद्देश्य हिन्ना । चु प्रकाशनजुगुरि हचुलठिम्ला परिणाम्ला वारेरि अनुमान लावा अवधारनापत्र या प्रस्ताव या होराइवा मानासाय् आरे । चु शृङ्खला संयुक्त राष्ट्रसंघला विकास गेताइ (युएनडिपि) ला 'नेपालरि सहभागितामुलक संविधान स्हेइवाला लागिनि सहयोग' (एसपिसिबिएन) परियोजनाला समन्वयर् नेपाल् थेन् अन्तर्राष्ट्रिय हचुलठिमखेन्पोजुगुला गोरगिक् प्रयास् हिन्ना ।

चु छचोइकादेदा आभून् ज्यावा स्होवारि राइनिला प्रतिक्रिया थेन् टिप्पनिना लागिनि अनुरोध मुला । ल्हानाविमा ल्हाना सुसुचित, प्रतिबद्ध थेन् रचनात्मक छलफलदा डाच्छा बोर्वारि चु प्रकाशनकादे सफल ताजि बिसामजे उद्देश्यजुगु छारवारि खाम्ला । हाइनिसे दोन्वा टिप्पनिजुगुला आधाररि चु छचोइकादेला छारथेन् स्यान् सङ्स्करनजुगु तेवारि खाम्ला ।

चु सिङ्खलादा नेपाल्ला ल्हानान्से पाइवा ग्योइजुगुरि अनुवाद लामा ल्हानाविमा ल्हानान्से गोवारि खाम्गाइविसि खाम्देदोना प्रयास् लावा मुला । त्रिवा छिगुकादे डिक्पा आडिक्पा थेन् थेला प्रयास्ला ताम् ल्होलोल्होलो ग्योइ पाइवा थेमेकादेला गुइरि लिच्छा-लिच्छा छलफल थेन् वहस ताला । चु संवैधानिक् सम्वाद केन्द्रला उद्देश्य थे-राइवा वहसकादेदा थे ग्योइजुगुदा नोन् समावेस् लासि चु अभियान् रि समावेसिता थेन् पहुँचला ल्हानाविमा ल्हाना ल्हेना लावा हिन्ना ।

हचुल्सारि हचुल्ठिम् स्होबा गेरि सान्दर्भिक विसयवस्तुला ताम्परि सम्वैधानिक सम्वाद केन्द्रसे स्होबा शृङ्खलाबद्ध पाठ्यसामग्रिला गोरुगि बो चु छचोइ नोन् हिन्ना ।

सभासद्जुगुथेन् छचाम् चु विसयवस्तुरि चासो थान्बा हचुल्बाजुगुदा ग्रेन् सम्वैधानिक अवधारना थेन् मुद्दाजुगुरि बो किन्नुइबा चु शृङ्खलाबद्ध प्रकाशनला उद्देश्य मुला । शृङ्खला न्हाइला बेनान् छचोइ नेपाल्परि पाइबा प्रमुख ग्योइकादे (ज्यार्दि, मैथिलि, भोजपुरि, थारु, मगर, तामाङ, बाइ) थेन् अङ्ग्रेजि ग्योइरि तेःबा मुला । चु पाठ्यसामाग्रीजुगुला श्रव्य संस्करन् (क्यासेट, डिभिडी) रिनोन् याइला । थेराडनोन् लासिन् अनलाइनरि नोन् थान्बा मुला ।

गिक्छा ताइरि चु प्रकासन सिइखलारि थान्बा विसयवस्तुकादे चुराइबा मुला - हचुल्सा थेन् धर्म, सङ्घिय प्रणालि, हचुल्ठिम्रि म्हिलुइला याइताम, आदिवासी जनजातिला याइताम, अल्पसङ्ख्यककादेला याइताम, सरकारला प्रणालिजुगु, स्वतन्त्र न्यायपालिका, स्थानिय स्वसासन, विविधता थेन् सामाजिक समावेशिकरण थेन् सहभागितामूलक हचुल्ठिम् स्हेइबा प्रक्रिया ।

संवैधानिक संवाद केन्द्र

सोम्छा थेन व्लिच्छा तल्ला, अल्फा बेटा कम्प्लेक्स, बुद्धनगर, याम्बु

टेलिफोन नं. ९७७-१-४७८५४६६/४७८५४८६/४७८५९९८

ई-मेल : info@ccd.org.np

वेबसाइट : www.ccd.org.np

